

Reactieformulier

Consultatie NBA-handreiking 1153 - Frauderisicoanalyse

Consultatieperiode loopt tot en met 16 september 2024

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Instructies voor respondenten

We verzoeken u de consultatiereactie uiterlijk aan te leveren op **16 september 2024**.

Dit reactieformulier is bedoeld voor het geven van uw consultatiereactie op de concept NBA-handreiking 1153. Het gebruik van dit document zal de verzameling en analyse van consultatiereacties door de NBA vergemakkelijken.

U kunt reageren op alle vragen of alleen geselecteerde vragen. Om uw consultatiereactie zo goed mogelijk te kunnen behandelen, verzoeken we het volgende:

- Geef uw algemene reactie door middel van de 'drop-down' keuzemenu's.
- Geef de reden voor uw antwoorden bij de gedetailleerde reactie. Als u het niet eens bent met de voorstellen in de handreiking, geef dan uw specifieke redenen en specifieke suggesties aan voor het wijzigen van de handreiking.
- Benoem zo specifiek mogelijk waar uw consultatiereactie betrekking op heeft, bijvoorbeeld door te verwijzen naar specifieke paragrafen, voorbeelden of alinea's in de handreiking.
- Vermijd het invoegen van tabellen of tekstvakken in het formulier bij het geven van uw antwoorden op de consultatievragen, omdat dit de verzameling van de reacties zal bemoeilijken.
- Dien uw opmerkingen in met behulp van dit formulier, zonder een begeleidende brief of een samenvatting van uw belangrijkste punten. Benoem in plaats daarvan eventuele belangrijke punten zoveel mogelijk in uw antwoorden op de vragen.

Uw reactieformulier kunt u zenden naar: consultaties@nba.nl. De NBA vindt het belangrijk om transparant te zijn over de reacties die zij krijgt met betrekking tot voorgestelde regelgeving en toelichtingen daarop. Daarom vragen wij om bij indiening van uw reactie aan te geven of wij uw reactie wel of niet mogen publiceren op de website van de NBA.

Onderdeel A: Uw gegevens

Naam van uw organisatie (of uw naam als u een reactie indient in persoonlijke hoedanigheid)	Cygnus Atratus B.V.
Naam/namen van verantwoordelijke(n) voor deze indiening (of laat leeg als dit hetzelfde is als hierboven)	Drs. T.M. Koning RA
Naam van contactpersoon voor deze reactie (of laat leeg als dit hetzelfde is als hierboven)	
E-mailadres van contactpersoon	

Onderdeel B: Antwoorden op de consultatievragen

Voor elke vraag, begint u met uw algemene antwoord op de vraag middels de keuzelijst. Geef uw gedetailleerde opmerkingen, indien van toepassing, daaronder bij de behorende sectie.

1. *Wat vindt u in het algemeen van de opzet en duidelijkheid van deze handreiking?*

Algemene reactie: Slecht

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing): In COS 240.11a wordt de verantwoordelijkheid van de accountant afgebakend tot afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Van het voorbeeld van 1,8 miljoen diefstal wordt vervolgens niet van benoemd hoe dit tot een materiele *afwijking* heeft geleid. Bijvoorbeeld omdat deze 1,8 miljoen nog op de balans was verantwoord. Zou die 1,8 miljoen in de kosten zijn verantwoord, is er dan ook sprake van een afwijking? Onder verwijzing naar COS 200.3 en RJ 222 zou een in de kosten verantwoorde fraude niet mogen worden opgeboekt op de balans. Van de concept jaarrekening zoals die aan de accountant wordt aangeboden, valt te beargumenteren dat deze vermogen en resultaat volgens het verslaggevingsstelsel weergeeft.

Vervolgens wordt benoemd dat een relatief klein fraudegeval tot twijfels kan rijzen ten aanzien van de ontvangen gegevens ontvangen van het management. De indruk wordt vervolgens gewekt dat relatief kleine fraudegevallen ook relevant zijn om werkzaamheden voor te plannen. Die indruk wordt ook weer bevestigd in paragraaf 4.3 en vooral paragraaf 4.4. Het zou wenselijk zijn als de praktijkhandreiking hier duidelijkheid in verschaft. Concreet de vraag, geldt voor een managementfraude die wordt geconstateerd geen materialiteit of moet bij het plannen van werkzaamheden met een veel lagere materialiteit een controleaanpak worden opgezet voor managementfraude?

Het zou wenselijk zijn als de praktijkhandreiking hier duidelijkheid in verschaft, er is in de praktijk veel discussie over beide vragen.

2. *Wat vindt u van het samenvattende schema in afbeelding 2 op pagina 4?*

Algemene reactie: Goed

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

3. *Is de toepassing van Standaard 240 en, meer specifiek, het door de accountant te volgen proces van de frauderisicoanalyse duidelijk uitgelegd?*

Algemene reactie: Onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Waar de grens ligt tussen een onttrekking van waarde die wel en niet een afwijking is in de jaarrekening is niet duidelijk.

4. Verdiepende onderwerpen

a) *Is de uitwerking dat aanwezige maatregelen van interne beheersing binnen de entiteit geen positieve invloed hebben op de frauderisicoanalyse duidelijk (paragraaf 2.2)?*

Algemene reactie: Kies een item.

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

b) Is het onderscheid in frauduleuze financiële verslaggeving en oneigenlijke toe-eigening van activa duidelijk (paragraaf 2.3)?

Algemene reactie: Onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Oneigenlijke toe-eigening van activa leidt soms niet tot een afwijking. Waar die grens zit, blijkt niet. Zie algemene terugkoppeling

c) Is de toelichting op de frauderisicofactoren duidelijk (hoofdstuk 3), inclusief de toelichting op de fraudedriehoek (paragraaf 3.3)?

Algemene reactie: Kies een item.

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

d) Is de evaluatie van frauderisicofactoren om te komen tot frauderisico's (hoofdstuk 4) duidelijk? En is de uitleg en het diagram in paragraaf 4.2 rondom het gebruik van het spectrum (waarschijnlijkheid x orde van grootte) duidelijk?

Algemene reactie: Onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Waarschijnlijkheid moet met name worden onderbouwd aan de hand van het bestaan van een gelegenheid om die fraude te verhullen of maskeren. Daar wordt in mijn ogen onvoldoende op ingegaan.

Neem het voorbeeld van de beleggingsinstelling. De emittent schrijft het geld op de rekening van leningnemer. Er is voor de beleggingsinstelling doorgaans geen gelegenheid om samen te spannen met de emittent omdat de rente publiek bekend is. Het betalen tegen andere voorwaarden is altijd zonder moeite op basis van externe informatie af te stemmen.

Het uitlenen van die obligatie is daarentegen eenvoudiger te verhullen.

e) Wat vindt u van de toelichting op het veronderstelde frauderisico van doorbreking van de interne beheersing door het management (paragraaf 5.1)?

Algemene reactie: Onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

f) Wat vindt u van de toelichting op het veronderstelde frauderisico van de opbrengstverantwoording? Is de uiteenzetting van de hoofregel en de uitzondering (paragraaf 5.2) duidelijk?

Algemene reactie: Onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Er worden een aantal omstandigheden benoemd waarom bepaalde omzetstromen niet vatbaar zijn voor een afwijking van materieel belang. Wat onduidelijk is, is de mate waarin die omstandigheden moeten worden vastgesteld. Voor een aantal voorbeelden geldt dat die omstandigheden zo evident zijn, dat een niet bij de controle betrokken ervaren accountant die al zou moeten kennen en verwachten. Er zou

duidelijkheid moeten worden gegeven ten aanzien van de aard en diepgang van de risicoinschattingswerkzaamheden die nodig zouden zijn om daar vanuit te mogen gaan.

g) Mist u nog andere onderwerpen waarop verdieping gewenst is? Zo ja, kunt u dit en de bijbehorende prioritering hiervan motiveren

Algemene reactie: Nee

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

5. Voorbeelden

a) Zijn de voorbeelden (in de paragrafen 4.3, 4.4, 5.1 en 5.3) helder en illustratief?

Algemene reactie: Zeer onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Het voorbeeld onder paragraaf 4.4 moet verder worden verduidelijkt. Als na autorisatie van de betaaladvieslijst door de directeur groot aandeelhouder een rekening wordt aangepast, zal in de jaarrekening de schuld aan een crediteur worden verantwoord als zijnde 'betaald' terwijl het geld naar een andere tegenpartij is gegaan. De schuld in de verantwoording is dus te laag.

Een hit and run scenario wordt vervolgens benoemd. Daarvan is het echter zeer onwaarschijnlijk dat dit langer dan een paar dagen onopgemerkt blijft. Dus die casus als voorbeeld voor een nog niet gedetecteerde fout in een concept jaarrekening is ongelukkig.

De voorbeelden van gegevensgerichte werkzaamheden die vervolgens worden benoemd houden onvoldoende rekening met mogelijkheden tot verhullen of maskeren van de fraude. In Nederland geldt de SEPA standaard waarbij de integriteit van betaalopdrachten niet inherent met een hashtotal wordt beveiligd. Dus kunnen inderdaad ná autorisatie van de betaaladvieslijst aanpassingen worden gemaakt. Deze aanpassingen worden niet weergegeven op een bankafschrift (want onderdeel van een gecompriëerde batch) en zijn niet te onderkennen in mutaties van crediteurenstamgegevens.

Om bij dit risico dan tóch een sluitende data-analyse te doen zullen in sommige gevallen iedere drie maanden bankafschriften of controlegetallen moeten worden veilig gesteld om zeker te weten dat integere betaalbatches zijn verstrekt door de entiteit. Dit is een essentiële praktische voorwaarde om dit risico goed te adresseren, die in een praktijkhandreiking niet misstaat.

Zie ook: <https://compliancekantoor.nl/nieuws/artikelen/hash-total-nog-steeds-een-relevante-beheersingsmaatregel/>

Voorbeeld 2 sluit niet aan met de praktijk. Een middelgrote retailer in de elektronica heeft in 2024 vrijwel zeker een voorraadadministratie die ook gekoppeld is aan de webshop en overige winkels zodat kan worden geraadpleegd of bepaalde artikelen nog op voorraad zijn. Het niet volledig registreren van alle kassa's of het niet volledig verwerken van alle kassa's leidt dan tot een administratieve chaos die niet onopgemerkt kan blijven.

- Omdat artikelen nog op een locatie als 'aanwezig' staan en bij een opvolgende verkoop wordt mis gegrepen.
- Omdat de 90% pinbetalingen onverwacht binnen komen op tussenrekeningen.
- Een klant met kassabon bij een retour te horen krijgt dat de transactie niet in de kassa staat.

- Een klant met kassabon bij een garantieclaims te horen krijgt dat de transactie niet in de kassa staat.
- Plotseling valt de omzet van een winkel weg.

Het voorbeeld gaat uit van een automatiseringsomgeving van enkele tientallen jaren geleden die ondertussen bijna niet meer voorkomt. Het verhullen van inkoopbonussen licht dan eerder in lijn der verwachtingen.

b) Kunt u aanvullende voorbeelden aanleveren die toezien op de verdiepende onderwerpen?

Algemene reactie: Ja

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Woningbouwverenigingen kopen huizen en diensten in bij bouwbedrijven en diverse serviceverleners. Een vorm van doorbreking van de interne beheersing door het management is eerder het zich laten omkopen van de aanbesteder.

De retailorganisatie die consumentenartikelen verkoopt krijgt soms volume- of prestatiebonussen die veel makkelijker buiten de boeken te houden zijn.

Bij de bank zijn het niet zozeer de handmatige boekingen, maar de complexiteit en de ondoorzichtigheid van data bij de consument waardoor van de consument kan worden gestolen voor zowel rente als commissie.

c) Kunt u voorbeelden aanleveren van hoe u uw cliënt heeft gestimuleerd een interne frauderisicoanalyse op te stellen, en hoe u deze analyse hebt gebruikt bij de uitvoering van uw eigen frauderisicoanalyse?

Algemene reactie: Nee

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

6. Zijn de vereisten ten aanzien van het documenteren van de verschillende werkstappen in het proces van de frauderisicoanalyse voldoende duidelijk?

Algemene reactie: Zeer onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Er worden wel omstandigheden benoemd waardoor (begrijpelijk) in routinematige transacties geen frauderisico's worden onderkend. Maar de mate waarin ieder van die factoren moeten worden onderbouwd met risico-inschattingswerkzaamheden is niet uitgewerkt.

7. Recent is de NBA-handreiking 1137 (corruptie, werkzaamheden van de accountant) geactualiseerd. Hierin wordt een link gelegd naar fraude en de frauderisicoanalyse. Is de uitwerking in deze NBA-handreiking 1153 volgens u voldoende duidelijk en consistent met de NBA-handreiking 1137?

Algemene reactie: Kies een item.

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

8. Heeft u nog andere adviezen en/of opmerkingen met betrekking tot de NBA-handreiking 1153?

Algemene reactie: Ja

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

In deze handreiking zouden voorbeelden kunnen worden toegevoegd omtrent welke werkzaamheden moeten worden uitgevoerd in het kader van de risico-inschattingen.

De voorbeelden zouden kunnen worden onderbouwd met feitelijke voorbeelden uit de praktijk. Bijvoorbeeld omdat die fraudes later zijn ontdekt, of omdat branchedeskundigen hebben aangegeven dat die transactiestromen vatbaar zijn voor manipulatie en gelegenheid bestaat voor verhullen.